

... Ve spolupráci s metodickým týmem projektu MOV sepsala Martina Ondrouchová, hlavní manažerka projektu MOV

MODULARIZACE VÝUKY JAKO SOUČÁST MODERNIZACE STŘEDNÍHO ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ – KONCEPČNÍ PŘÍSTUP

Při snahách podpořit současný vzdělávací systém ve středním odborném školství narážíme zpravidla na téma zavádění duálního systému nebo modernizace praktického vyučování v reálných pracovních podmínkách. V tomto článku bychom chtěli obrátit pozornost aktérů v odborném vzdělávání trochu jiným směrem. Směrem, který nevyžaduje politický konsenzus, ale zamýšlení nad podstatou problému. V průběhu posledních 2,5 let jsme se v projektu Modernizace odborného vzdělávání (MOV) intenzivně zabývali myšlenkou modernizace školních vzdělávacích programů (ŠVP), jejichž zpracování je v kompetenci ředitelů středních odborných škol. Na základě spolupráce se 105 školami středního odborného vzdělávání (SOV) v ČR napříč 43 obory vzdělání můžeme konstatovat, že jedním z možných a efektivních způsobů modernizace odborného vzdělávání je modularizace školních vzdělávacích programů (ŠVP). A jelikož jde o řešení vzniklé tzv. odspodu (tzn. že byl aplikován přístup zdola nahoru), lze předpokládat, že jde o řešení efektivní, akceschopné a funkční. Jestliže je správně uchopené, je okamžitě využitelné a aplikovatelné v praxi pro všechny dotčené subjekty (školy, firmy, žáky) a všem přináší pozitivita. V sérii tří článků bychom Vám chtěli nabídnout reálné řešení v praxi škol SOV, které umožňuje flexibilní zohlednění potřeb trhu práce v obsahu výuky v oborech středních odborných škol a které má přitom potenciál přispět ke zvýšení celkové gramotnosti a odborných kompetencí absolventů. Zároveň přispívá k individualizovanému přístupu k potřebám žáků SOV i zaměstnavatelů. V prvním článku se zaměříme na koncepční ukotvení modularizace v systému odborného vzdělávání (OV), ve druhém nabídneme zkušenosti s modulovými strukturami ze strany škol a zaměstnavatelů a ve třetím se zaměříme na praktické otázky a příklady uplatnění modulů ve výuce a potažmo v ŠVP.

Systém středního odborného vzdělávání v ČR

Charakteristické rysy a výzvy v odborném vzdělávání

Odborné vzdělávání představuje v ČR velmi důležitou součást vzdělávacího systému, přičemž v uplynulých dvanácti letech pro-

chází intenzivním vývojem zejména v oblasti kurikula (byla zavedena jeho dvoustupňová tvorba). Z institucionálního hlediska je počáteční odborné vzdělávání realizováno zejména ve školách, přičemž významnou část vzdělávání představuje praktická výuka (odborný výcvik či odborná praxe ve školách, v dílnách, ve školních statcích, ve firmách atd.), která je povinnou součástí kurikula.

Žáci si v našem vzdělávacím systému volí všeobecnou nebo odbornou vzdělávací cestu ve věku 15 let. Do 17 až 19 let získá většina žáků v odborném vzdělávání odbornou kvalifikaci a certifikát (výuční list nebo maturitní vysvědčení) uznávaný na trhu práce. Míra předčasných odchodů ze vzdělávání a profesní přípravy je ve srovnání s EU nízká (kolem 5,5 % v roce 2009, kolem 6,2 % v roce 2018¹), mimo jiné také díky široké nabídce vzdělávacích cest a volnějším přístupům při přestupech žáků. Demografický vývoj vede ke snižování počtu mladých žáků a školy počátečního OV se stávají aktivnějšími i při poskytování programů dalšího OV pro veřejnost. To přináší učitelům příležitost rozvíjet své kompetence ve vyučování dospělých a zároveň to zvyšuje povědomí mladých i dospělých o dalším OV jako integranční součásti života.² Z hlediska institucionálního zabezpečení se tedy zdá být situace uspokojivá.

Co se však týče úrovně gramotnosti, není situace v ČR nijak povzbudivá. Mezinárodní výzkum dospělých OECD PIAAC, který srovnával výsledky šetření PIAAC (2012) a SIALS (1998), provedl srovnání úrovně gramotnosti absolventů škol (napříč celým systémem vzdělávání)³. „Srovnání ukázalo alarmující skutečnost, že zatímco celková průměrná úroveň gramotnosti populace absolventů ze

šetření SIALS a PIAAC se téměř nezměnila, ve všech vzdělanostních skupinách kromě absolventů s pouze základním vzděláním došlo k jejímu ztelnému poklesu. Jinak řečeno několik let vzdělávání navíc ani vyšší stupně dosaženého vzdělání nové generace absolventů nevyšly úroveň jejich gramotnosti. Například trojnásobné zvýšení podílu vysokoškoláků vedlo k tomu, že dnes je mezi nimi mnohem víc absolventů s nízkou úrovní gramotnosti, na které nic nezměnilo ani studium na vysoké škole. Podobně jako u vysokoškoláků poklesla úroveň gramotnosti také u středoškoláků, ať už s maturitou, nebo bez ní“.⁴

Byť se tedy odborné vzdělávání v ČR zdá být dobře ukotvené z hlediska institucionálního nastavení, na výsledky absolventů (nejen odborných škol) to nemá výrazný vliv. Úroveň gramotnosti absolventů zůstává nízká. Nutno podotknout, že podobná situace je i v jiných zemích. Pro jednotlivé střední školy může být ale uklidňující, že při rychlé se měnících podílech maturantů nebo vysokoškoláků z dané populace se práce škol nemusí vůbec zhoršovat, a přesto jejich absolventi nemožou dosahovat stejné průměrné úrovně, jako tomu bylo dříve. Týká se to i přechodu absolventů na pracovní trh. Absolventi jednotlivých kategorií dosaženého vzdělání totiž v průměru zdaleka nedosahují očekávané úrovně, na kterou jsou zaměstnavatelé zvyklí. A přestože uchazeči o pracovní místa různé kvalifikační náročnosti dosahují vyššího stupně vzdělání než jejich předchůdci, jejich gramotnost je ve skutečnosti nižší.⁵

Český vzdělávací systém odborného školství lze tedy hodnotit uspokojivě z hlediska institucionálního nastavení, a to i díky vysoké míře autonomie na straně škol SOV. Avšak z hlediska dosahování výsledků učení absolventů škol SOV je situace daleko méně příznivá. Co tedy můžeme od vývoje v českém odborném školství očekávat v následující dekádě? Hlavními výzvami v oblasti systému odborného vzdělávání i nadále zůstávají

^{4,5} Straková, J., Veselý, A. a kol. (2013). *Předpoklady úspěchu v práci a v životě. Výsledky mezinárodního průzkumu dospělých OECD PIAAC*. PIAAC, Praha 2013. Str. 221. Dostupné na: http://www.piaac.cz/attach/PIAAC_publicace_web.pdf.

následující témata definovaná v kontextu strategických dokumentů, vč. iniciativy Průmysl 4.0⁶, a kontextu iniciativ Vzdělávání 4.0 a Práce 4.0:

- Zlepšení kvality a atraktivity středního odborného vzdělávání a přípravy podporou praktické přípravy a praxe na pracovišti v podnicích tak, aby se usnadnil přechod absolventů ze školy na trh práce a aby do SOV pronikly poznatky iniciativy Průmysl 4.0.
- Postupné propojování programů počátečního odborného vzdělávání s kvalifikacemi v Národní soustavě kvalifikací (NSK) a zvýšení vnímavosti k potřebám trhu práce. Potřeba budovat zejména motivovaní a kreativní absolventi škol s kritickým myšlením a schopností rozhodovat se.
- Přípravovaná revize rámcových vzdělávacích programů SOV, a to i v kontextu iniciativ Průmysl 4.0, Vzdělávání 4.0 a Práce 4.0.
- Reforma financování škol ze státního rozpočtu, která by měla podpořit kvalitu jako hlavní kritérium.
- Vytvoření nabídky dalšího OV, která by odpovídala potřebám osob s nízkou kvalifikací nebo osob sociálně znevýhodněných.
- Změny v legislativě, které zajistí, aby další OV lépe korespondovalo s potřebami trhu práce, bylo v souladu se systémem ověřování a uznávání v NSK a lépe se propojilo s nástroji aktivní politiky zaměstnanosti (např. s rekvalifikačními kurzy).
- Tématem prolínajícím se napříč všemi úrovněmi vzdělání je příprava kvalitních a motivovaných pedagogických pracovníků a využívání odborníků z praxe ve výuce.

Koncepce odborného vzdělávání v ČR a v EU a trendy budoucího vývoje

Jakékoliv rozhodnutí a opatření v rámci potřebných změn v systému odborného vzdělávání by mělo být podpořeno promyšlenou koncepcí, do které budou jednotlivé kroky zapadat. Z předešlé části textu jsou patrné charakteristiky a výzvy v systému odborného vzdělávání v ČR. Avšak jaká je vlastně ucelená koncepce odborného vzdělávání? Z dostupných strategických materiálů na národní úrovni (Strategie Vzdělávání 2020, Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy, Národní program reformem atd.) jsou patrné priority v oblasti středního odborného vzdělávání, které lze shrnout do tří pilířů:

- kurikulum středního odborného vzdělávání,
- spolupráce škol a firem,
- kvalifikace.

V každém z těchto pilířů je navrhována sada opatření. Jsou tyto pilíře v souladu s trendy na evropské úrovni?

⁶ MPO (2015). *Národní iniciativa Průmysl 4.0*. MPO, Praha 2015. Dostupné na: <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/53723/64358/658713/priloha001.pdf>.

Tab. 1: Koncepce odborného vzdělávání v EU

Poř. č.	Koncepce OV v Evropě	Země	Základní charakteristika
1.	OV jako odborná příprava nebo duální počáteční příprava	Německo, Dánsko, Rakousko, Slovensko (učňovské vzdělávání), Maďarsko, Irsko a Anglie (do určité míry v učňovském vzdělávání)	OV je chápáno jako vzdělávání a příprava založené na praktických znalostech a „učení se prací“ pro mladé lidi (nazýváni učni) za účelem stát se členy profesní povolání (zasvěcení/uvedení do oboru). Hlavním účelem OV je zajištění kvalifikované pracovní síly a péče o podnikatelské inovace a růst.
2.	OV jako počáteční odborné vzdělávání	OV se rozumí zvláštní část počátečního vzdělávání, kde školy financované a řízené státem jsou hlavním místem učení a studenti jsou považováni za žáky. Přes velké odlišnosti v tomto typu lze rozlišit dva modely uvedené níže.	
2a.	OV jako odborně orientovaná školní příprava	Belgie–Flandry, Bulharsko, Španělsko, Malta, Rakousko (školy), Rumunsko, Slovensko, ČR (do určité míry), Estonsko, Litva, Lotyšsko, Slovensko (školy), Švédsko (školy)	„Odborně orientované školní vzdělávání“ je založeno na učení ve školách. Koná se hlavně v učebnách (i s prvky pracovního výcviku) a vztahy mezi učiteli a studenty jsou klasické. OV nemusí být nutně závislé na povolání, ale může se také zaměřit na širší odborné oblasti. Hlediska jednotlivců i společnosti jsou zřetelnější, například individuální pokrok a osobní růst jsou hodnoceny jako důležitější než zajištění nabídky kvalifikované pracovní síly.
2b.	OV jako různorodé vyšší a postsekundární vzdělávání orientované na povolání	Chorvatsko, Kypr (IVET), Lucembursko, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Řecko (do určité míry), Irsko, Norsko, Švédsko	Široká škála specifitějšího vzdělávání je zaměřena na povolání a také mladé dospělé (18–24 let), pro něž je důležité zajištění kvalifikované práce a vstup do pracovního života.
3.	OV jako (další) příprava/výcvik	Anglie, Irsko, Kypr (CVET)	OV se rozumí další odborná příprava pro všechny věkové kategorie (ale s vysokým podílem starších studentů) na různých úrovních pro to, aby se stali polokvalifikovanými pracovníky, kvalifikovanými pracovníky nebo profesionály, nabízená širší škálou dalších poskytovatelů a poskytovatelů vyššího vzdělávání. Hlediska zaměstnavatelů dominují a OV je považováno za prostředek k zajištění kvalifikované pracovní síly, podpory inovací a hospodářského růstu.
4.	OV jako celoživotní učení (nebo jeho součást)	Francie, Finsko, Irsko (do určité míry), Řecko, Chorvatsko, Itálie, Lucembursko	OV se chápe jako (organizovaná) koexistence různorodého souboru vzdělávacích přístupů (založených na výuce ve školách nebo zkušenostech), stránek vzdělávání, úrovní vzdělávání a dovedností (polokvalifikovaní, kvalifikovaní a profesionálové), věkových skupin, statusů studentů (učni nebo žáci), typů poskytovatelů (škola, firmy, vysoké školy) a typů instruktorů (učitelé, školitelé, mistři) vztahujícího se k výsledkům učení) a typům kvalifikací. OV je tedy spojeno s různými (také více vyváženými) účely, včetně rovnosti a inkluze. Odborné vzdělávání mladých a dospělých je součástí jedné koncepce OV formou celoživotního vzdělávání.

Vysvětlivky: IVET – Initial Education and Training (počáteční odborné vzdělávání a příprava), CVET – Continuing Education and Training (další odborné vzdělávání a příprava), VET – Vocational Education and Training (odborné vzdělávání a příprava)

Z analytických podkladů organizace CEDEFOP⁷ (European Centre for the Development of Vocational Training), která sledovala vývoj koncepcí OV v členských státech EU, jsou patrné čtyři základní koncepce odborného vzdělávání, které jsou naplňovány v jednotlivých členských státech EU. Tyto jsou shrnuty v tabulce 1.

Z uvedeného přehledu je patrné, že přístupy k OV se v jednotlivých členských státech liší zejména v pohledu na roli absolventa OV. V tradičních učňovských systémech (Německo, Rakousko) převládá přístup k OV

⁷ CEDEFOP (2017). *The changing nature and role of VET in Europe*, volume 1 and volume 2. Luxembourg 2017. Dostupné na: <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/5563>.

jako k systému, jehož cílem je produkovat kvalifikovanou pracovní sílu (duální systém), což vychází z jejich dlouhodobého vývoje a silného postavení řemesel v těchto zemích. Na druhou stranu v systémech, které jsou v dnešní době pokládány za inovativní a zaměřené na technologický pokrok (např. Finsko, Irsko), je uplatňován přístup k OV z celospolečenského hlediska a OV je chápáno jako součást celoživotního učení, jehož cílem je všestranný rozvoj jedince. Uvedená studie CEDEFOP mapuje celkový vývoj těchto koncepcí (vč. jejich historického vývoje) a i přes zjevné rozdíly v přístupech k OV je z celkových trendů ve všech sledovaných státech patrný posun ve vnímání absolventa jako samostatného jedince a systém odborného vzdělávání začíná být nazírán z pohledu celoživotního učení. ▶

- poskytují příležitosti žákům/studentům pohybovat se v rámci systému počátečního odborného vzdělávání (dovnitř systému i ven);
- umožňuje uznání předchozího vzdělávání a postup uvnitř systému odborného vzdělávání a přípravy;
- umožňuje snazší tvorbu nabídky kurzů/lekcí pro různorodé skupiny (např. způsobem délky jejich trvání), vč. nabídky kurzů dalšího vzdělávání;
- umožňuje více možností pro vzájemnou spolupráci mezi poskytovateli vzdělávání ve smyslu nabídky kombinovaných programů od různých poskytovatelů;
- postupná certifikace krok za krokem (v určitých formách modularizace) má potenciál snížit míru předčasných odchodů ze vzdělávání, a to díky pravidelnému vyhodnocování (např. prostřednictvím zpětné vazby poskytované během hodnocení nebo tím, že je žákům umožněno sledovat jejich postup nebo výsledky během kurzu studia).

Na druhou stranu je nutné uvést i obavy, které účastníci šetření vyjádřili. V některých státech se obávají, že žáci opustí systém pouze s částečnou kvalifikací, která navíc není nutná pro trh práce. Panují také obavy, že flexibilní struktury mohou být obtížně pochopitelné pro různorodé skupiny, a to kvůli nedostatku transparentnosti (což vede k potřebě informovanosti a poradenství jak pro žáky, tak pro zaměstnavatele). Vedle toho jsou zmíněny také obavy plynoucí ze zavádění systému financování na základě jednotlivých modulů a tzv. „obchodu s kredity“.

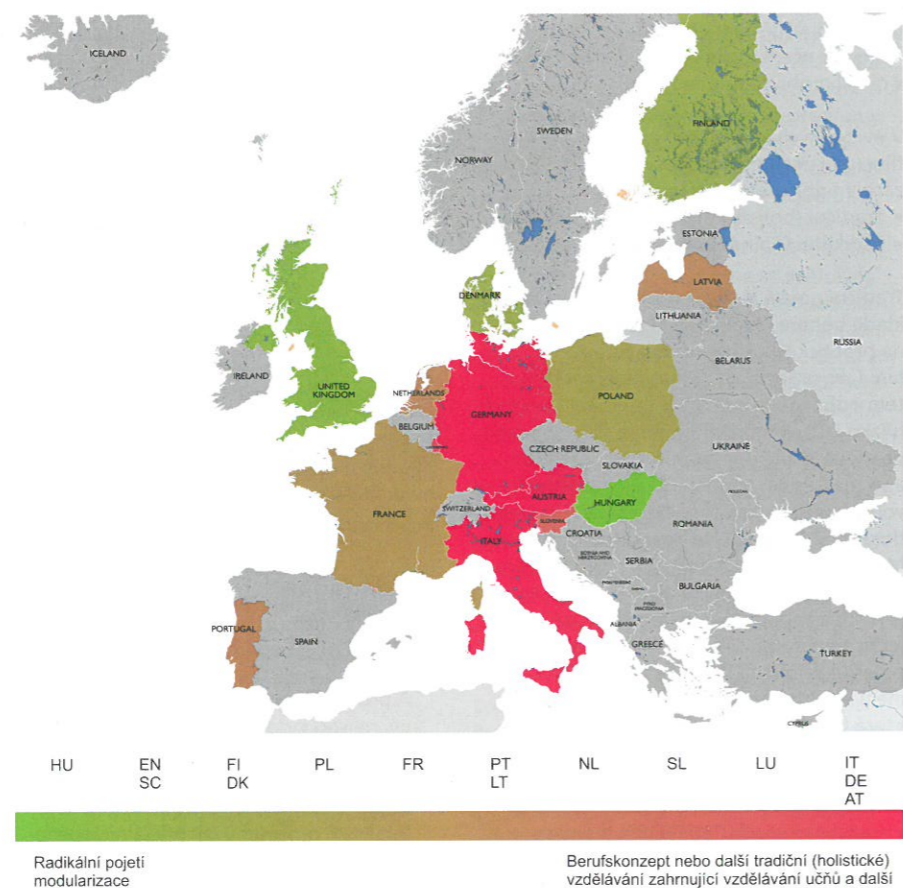
Jiný průzkum¹⁵, zaměřený na potřeby žáků/studentů (šetření z pohledu žáků), dospěl k závěru, že absolventi modulární výuky byli schopni nalézt adekvátní zaměstnání do 6 měsíců od ukončení výuky, včetně dalších výhod:

- moduly přesně odpovídaly potřebám žáků/studentů a umožňovaly jim lépe vybrat témata, která je skutečně zajímala;
- soustředěním se na jedno téma byli žáci/studenti lépe schopni skloubit požadavky na práci, studium a rodinu;
- studium prostřednictvím modulů bylo méně stresující, a to zejména z důvodu možnosti otestovat své schopnosti/kompetence bez rizika celkového selhání (např. u závěrečné zkoušky);
- studium prostřednictvím modulů bylo dobrým začátkem pro ty, kteří si nebyli jisti výběrem předmětu studia.

Uvedené výhody modularizace, ale i obavy z jejího zavádění byly zjišťovány z konceptního hlediska v různých státech. Existují však další konkrétní výhody (ale i omezení) na úrovni zavádění modulů v praxi škol, resp. při jejich implementaci do ŠVP. O nich se dočtete v dalším článku na počátku roku 2020.

¹⁵Phan, O., Saunders, S. (2002). *The benefits of modular study in vocational education and training*. NCVET, Australia, 2002. Dostupné na: <https://www.ncver.edu.au/research-and-statistics/publications/all-publications/the-benefits-of-modular-study-in-vocational-education-and-training>.

Schéma 2: Státy EU uplatňující jednu z forem modularizace

Výsledek: Berufskonzept – princip vázanosti oborů profesní přípravy na konkrétní povolání.

Nevyužitý potenciál modularizace v ČR

Prostor pro zavádění modularizace v systému odborného vzdělávání a přípravy v České republice je dán tím, že je tato možnost ukotvena ve Školském zákoně. Od 90. let minulého století, kdy byla tato možnost podporována různými intervenčními nástroji ze strany státu v jednotlivých školách, však výraznější rozvoj nezaznamenala. Důvodem může být domněle, neboť neexistuje relevantní průzkum, který by tuto problematiku v praxi škol SOV v ČR zjišťoval. Nabízí se typické odpovědi jako nechuť škol ke změnám, nekonceptní ukotvení problematiky na straně tvůrců politik, nejasný budoucí vývoj v dané problematice atd. Změnu by mohl přinést projekt Modernizace odborného vzdělávání, jehož cílem je ukázat praktické výhody výuky prostřednictvím vzdělávacích modulů, jakož i konceptní ukotvení této problematiky v systému odborného vzdělávání. Pokud je cílem odborného vzdělávání vytvořit kvalitní vzdělávací systém, který bude nejen pružně reagovat na požadavky trhu práce, ale také poskytovat absolventům takové vzdělání, které přispěje ke zvyšování jejich celkové gramotnosti, je třeba si uvědomit následující:

- Modularizace je nástroj, který umožňuje pružně přizpůsobit obsah vzdělávání potřebám zainteresovaných stran (zaměstnavatelů, škol, žáků/studentů).
- Pojetí modularizace se velmi liší napříč členskými státy EU, ve dvou státech

neexistují stejné systémy pojetí modularizace. Struktury modularizace se v jednotlivých zemích liší a odpovídají jejich lokálním potřebám.

- Existují dvě mezní formy pojetí modularizace – úplná (radikální), která vychází z vysoce individualizovaných potřeb jedinců, a tradiční (holistická), která klade velký důraz na praktickou přípravu během studia. Ačkoliv debaty o modularizaci jsou často polarizovány mezi tradiční a radikální formy, v praxi většina států volí jejich kombinaci.
- Ve státech, které mají s modularizací zkušenost, existuje široké spektrum pokrytí modulů v kvalifikacích počátečního vzdělávání.
- V mnoha státech je šíření modularizace označováno za „tichou revoluci“. Tento nárust je vnímán jako v čase udržitelný, a to s podporou EU. Nejedná se tedy o módní téma, které by po svém vyčerpání ztratilo svoji relevantnost.
- Zatímco v některých státech jsou modulární systémy široce implementované, v jiných ovlivňují pouze určité části systému počátečního odborného vzdělávání.
- Různé státy EU jsou v různých fázích zavádění modularizace, což vytváří příležitost pro sdílení zkušeností mezi státy, které s ní mají dlouholetou zkušenost, a těmi, které s ní teprve začínají.
- Rozvoj modularizace v systémech OV je tažen potřebami zainteresovaných stran (zejména zaměstnavatelů). Poptávka po větší flexibilitě a citlivosti k potřebám

zaměstnavatelů a trhu práce je jedním z hlavních důvodů ke změně v jednotlivých zemích. Dalším důležitým faktorem je také možnost volby pro žáky, tedy individualizace jejich potřeb, ačkoliv v žádném ze sledovaných států nemá žák možnost absolutní volby.

- Faktorem, který vedl k posunu směrem k modularizaci, je také snaha zemí učinit systém odborného vzdělávání atraktivnějším a zvýšit tak jeho status: zvýšit míru účasti a snížit předčasné odchody, podpořit mobilitu mezi cestami odborného vzdělávání a učinit systém transparentnějším.
- Dokonce i ty země, které se zavádění modularizace bránily, jsou ochotny experimentovat s různými formami modularizace s určitými zaměstnavateli nebo skupinami žáků/studentů.
- Aktualizování kvalifikací tak, aby odrážely změny legislativy, vývoj nových technologií nebo nových způsobů práce, je snazší v modulech, a to prostým nahrazením či aktualizací stávajících modulů.
- Modularizace přímo navazuje na systém ECVET, což je jedna z forem podpory mobility na evropské úrovni.

Za předpokladu, že systém odborného vzdělávání spočívá na třech pilířích (kurikulum, spolupráce škol a firem, kvalifikace), můžeme ukotvit i myšlenku modularizovaných vzdělávacích programů v celkové koncepci odborného vzdělávání (viz schéma 1). ŠVP, které tvoří lokální úroveň kurikulárních dokumentů, musí zohledňovat cíle a vývoj ve všech třech pilířích. Stávající uspořádání ŠVP sice poskytuje určitý manipulační prostor pro reakce na měnící se potřeby zaměstnavatelů v závislosti na trhu práce či v odrazu potřeb kvalifikované pracovní síly, avšak v praxi často není uplatňováno. Ve členských státech EU se již od 80. let minulého století zavádí tzv. vzdělávací moduly v systému odborného vzdělávání, které jsou jako kostky stavebnice seskládány do uceleného vzdělávacího programu podle požadovaného profilu. Jakým způsobem tedy modularizace ŠVP přispívá k modernizaci odborného vzdělávání?

Modulové uspořádání kurikula umožňuje naplňovat principy ve všech třech pilířích odborného vzdělávání, a to následujícím způsobem (tab. 3).

Tab. 3: Soulad modularizace s koncepcí SOV

SOV jako součást celoživotního učení	
Směrování SOV ve střednědobém horizontu v kontextu modularizace	
Specifika systému SOV	Modulové uspořádání kurikula umožňuje:
Diferencovaný přístup ke vzdělávání	zohlednit potřeby všech žáků
Flexibilita vzdělávacích cest	modifikaci vzdělávací cesty na základě potřeb jedince modifikaci obsahu učiva v souladu s potřebami trhu práce
Průchodnost systému	odstranit bariéry pro přechod mezi vzdělávacími oblastmi a stupni vzdělání vyhodnocovat výsledky učení na základě libovolné doby trvání možnost ukončení vzdělávací cesty v různých fázích včetně certifikace
Individualizovaný přístup k žákům	volbu optimální trajektorie na základě potřeb jedince i na základě potřeb společnosti (trhu práce)

Modulové uspořádání učiva se prolíná všemi pilíři koncepce odborného vzdělávání v ČR a představuje nástroj pro uchopení jejich opatření. V rámci pilíře „Kurikulum“ moduly přímo navazují na obsah učiva, rámcové vzdělávací programy (struktury pokrytí oborů moduly mohou být zakomponovány již v RVP) a školní vzdělávací programy (moduly vnímané jako příklady dobré praxe v jedné škole mohou být aplikovány v ŠVP ostatních škol). V rámci pilíře „Spolupráce škol a firem“ umožňují moduly tvorbu konkrétního obsahu učiva ve spolupráci školy a firmy, resp. mohou být vytvořeny firmě přímo na míru, a to v pružné reakci na dynamický vývoj v oboru. V rámci pilíře „Kvalifikace“ umožňují moduly přímé propojení očekávaných výsledků učení s požadavky na kompetence v profesních kvalifikacích NSK. Tyto možnosti jsou naplňovány za dodržení zásadních principů OV, kterými jsou diferencovaný přístup ke vzdělávání, flexibilita vzdělávacích cest, průchodnost systému a individualizovaný přístup k žákům.

I když se snažíme o vyváženost textu, je obtížné hledat zásadní negativa modularizace v OV, kvůli kterým bychom tento koncept mohli odmítnout. 2,5 roku jsme se školami SOV pracovali na rozvoji modularizace v systému OV; z našeho pohledu se tak jedná o funkční nástroj, který umožňuje zohledňovat všechny potřeby relevantních akterů SOV. Je pravda, že moduly samy o sobě mohou mít mnoho nedostatků, v závislosti na osobách, které je vytvářejí. Moduly nemusí také v praxi školy správně fungovat, v závislosti na osobách, které s nimi pracují. Rovněž špatně uchopení či direktivní zavádění modularizace do současného systému může být kontraproduktivní. A je nutné přiznat, že při prvotním zavádění modulů do výuky škol SOV mohou každodenní problémy v těžkopádném systému řízení školy skutečně některé jedince odradit. Organizační zajištění výuky s využitím modulů může totiž přinést více problémů než běžný způsob, avšak většinou jde o prvotní problémy plynoucí ze změny systému. Vše je však možné překonat a v průběhu času zcela eliminovat. Nicméně i přes všechna jmenovaná negativa jsme přesvědčeni o přínosu tohoto nástroje pro systém OV. Věříme, že Vás výstupy projektu Modernizace odborného vzdělávání a zkušenosti zapojených škol a firem o tomto přínosu přesvědčí, byť je tento systém v ČR na svém počátku a ne-

vyhne se debatám o svém budoucím směřování. Jsme přesvědčeni, že modularizace výuky přispívá k modernizaci odborného vzdělávání v ČR. Modernizované odborné vzdělávání může pružněji a rychleji reagovat na výzvy, před kterými stojí společnost v roce 2019, vč. potřeby neztratit konkurenceschopnost v rychle se vyvíjejícím světě. Vzdělávací moduly představují nástroj takové modernizace OV.

Závěr

V České republice je modulové uspořádání chápáno jako alternativní možnost konstrukce programů studia, kterou nelze realizovat v rámci existujícího uspořádání školy a postupně ji rozvíjet.¹⁶ Tvůrci politik od 90. let minulého století vymýšlejí, jakým způsobem tuto myšlenku rozšířit v jednotlivých školách SOV. Až s projektem Modernizace odborného vzdělávání je budována cílená nabídka a infrastruktura (prostřednictvím informačního systému), která školám SOV ulehčuje jejich práci při definování vzdělávacích modulů či soustavy modulů potřebné k pokrytí celého oboru. Z šetření v jednotlivých členských státech EU vyplývají jasné tendence k rozvoji modulárních struktur v systému odborného vzdělávání, přestože v žádném z těchto zemí neexistuje ani ideální forma modularizace, ani bezproblémová aplikace modulů v praxi.

Na druhou stranu modularizace poskytuje nesporné výhody. Jde o možnost přímo propojit obsah výuky s požadavky trhu práce. Moduly lze vnímat v jistém smyslu jako alternativu zavádění duálního systému vzdělávání, který je v ČR často diskutován. Přestože není účelné stavět tyto dvě možnosti proti sobě (v duálním systému se bez problémů uplatňují i vzdělávací moduly, jako např. v Rakousku či Německu), lze modulární strukturu vzdělávacích programů vnímat jako levnější, efektivnější a akceschopnější alternativu přímé vazby na zaměstnavatele. Přitom zůstává zachována filozofická pointa koncepce odborného vzdělávání. Odborné vzdělávání je součástí systému celoživotního učení, jehož cílem je takový rozvoj jedince, který podpoří jeho individualitu a samostatnost. Nutno také podotknout, že uspořádání studia na základě vzdělávacích modulů je běžnou praxí u vysokých škol i vyšších odborných škol v ČR. V současné chvíli není nutné se rozhodovat, která z forem pojetí modularizace (tradiční, či radikální) je pro český vzdělávací systém nevhodnější. Postupným zaváděním jednotlivých prvků a kroků ve školách SOV může být (tak jako v jiných zemích) vytvořen jedinečný přístup k pojetí modularizace v OV, který bude vyhovovat potřebám českého vzdělávacího systému za současného ponaučení se ze zkušeností zahraničních škol. Najdou české školy odvahu k „tiché revoluci“?

¹⁶ Kofroňová, O. a kol. (1990). *Modulové uspořádání jako alternativní možnost konstrukce programů studia (Úvahy o modulovém uspořádání programů studia)*. Výzkumný ústav odborného školství. Praha 1990.